

Коробова І. В. Розвиток пізнавального інтересу учнів до фізики шляхом актуалізації вітагенного досвіду [Текст] / Г. М. Слободян, І. В. Коробова // Пошук молодих. Вип. 15: 36. матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф. [«Технології компетентнісно-орієнтованого навчання природничо-математичних дисциплін»], (Херсон, 14-15 квітня 2016 р.) / Укладач: В. Д. Шарко. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2016. – С. 38-40. (2 стор.)

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ДО ФІЗИКИ ШЛЯХОМ АКТУАЛІЗАЦІЇ ВІТАГЕННОГО ДОСВІДУ

*Слободян Г.М., Коробова І.В.
Херсонський державний університет*

У процесі вивчення фізики в загальноосвітній школі необхідно не лише подати учням систему наукових знань, але й розвивати їх освітню компетентність та пізнавальний інтерес. При цьому актуальною стає проблема наповнення сучасної фізичної задачі реальним змістом та зацікавлення учнів у пошуку правильного її розв'язання. На сьогоднішній день, коли фізичні явища можна спостерігати майже у всіх видах людської діяльності, стає доцільним використовувати на уроках фізики завдання зі змістом, близьким до життя. Саме цей аспект навчання – з опорою на життєвий досвід учня – потребує, на нашу думку, додаткових досліджень.

Метою статті є з'ясування особливостей пізнавального інтересу учнів до фізики, його розвитку шляхом актуалізації вітагенного досвіду та розробка системи завдань з опорою на життєвий досвід учнів.

Проблемі вироблення практичних умінь в ході розв'язування фізичних задач у різні роки присвячені праці відомих науковців-методистів П. Атаманчука, О. Бугайова, С. Гончаренка, А. Давиденка, Є. Коршака [2] та ін. Розвитку пізнавального інтересу учнів як психолого-педагогічній проблемі присвятили свої праці А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондаревський, М. Данилов, І. Лернер, М. Махмутов, В. Онищук, П. Підкасистий, М. Скаткін [1] та інші вчені. Не зважаючи на це, проблема розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі навчання залишається актуальною, оскільки їх інтерес до вивчення фізики, на жаль, не збільшується.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив виявити наступні **шляхи розвитку пізнавального інтересу школярів до фізики:**

1) Через зацікавлення змістом навчального матеріалу: історичними та біографічними відомостями, пов'язаними з темою уроку; екологічними питаннями, пов'язаними з фізикою; використанням фрагментів літературних творів (казок, віршів, байок); застосуванням парадоксів і софізмів; застосуванням матеріалу міжпредметного змісту тощо.

2) Через зацікавлення видами діяльності у процесі вивчення фізики: спостереженням за проведенням демонстраційного експерименту; виконанням дослідницьких завдань у вигляді фронтального фізичного експерименту і домашніх індивідуальних або групових досліджень; комбінуванням різних форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів і методів роботи на уроці; проведенням нестандартних уроків, створенням ігрових ситуацій; виготовленням саморобних фізичних приладів; проведенням екскурсій на виробництво і в природу; виконанням проектів різних видів; складанням і розв'язуванням фізичних задач.

Важливим чинником формування пізнавального інтересу виступає особистість вчителя, який організовує пізнавальну діяльність школярів. Вчитель має не тільки створювати умови для засвоєння учнями певної системи знань, але й навчати прийомів їх застосування і пошуку. Тільки тоді можливий перехід від одного етапу розвитку пізнавального інтересу до іншого.

Зазначимо, що життєвий (вітагенний) досвід дитини, який би малий він не був, є джерелом інформації. Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що **життєвий досвід** – це вітагенна інформація, яка стала надбанням особистості, відкладена в резервах довгострокової пам'яті, що знаходиться в стані постійної готовності до актуалізації в адекватних ситуаціях. **Вітагенне навчання** засноване на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу. Актуалізація вітагенного досвіду є чудовим інструментом для організації освітнього процесу, який А. Белкін позначив як *голографічний підхід* [3]. Нами виявлені *технологічні прийоми голографічного методу* у викладанні [2], які ми

наповнили конкретним змістом, склавши систему завдань для учнів на основі залучення їх вітагенного досвіду до процесу вивчення фізики, наводимо нижче кілька прийомів та відповідних ним завдань.

1. Прийом ретроспективного аналізу життєвого досвіду з розкриттям його зв'язків в освітньому процесі. Завдання вчителя полягає в умінні діагностувати ступінь розбіжності, суперечності, неприйняття між вітагенними та освітніми знаннями і, спираючись на систему наукових доказів, розкрити освітню цінність життєвого досвіду учнів.

Приклад 1. На уроці у 8 класі при вивченні теми «Тепловий баланс» запропонувати учням наступне завдання: Прочитайте та проаналізуйте задачу. Яке тіло має більшу внутрішню енергію: шматок льоду при температурі $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ чи вода, яку отримали із цього шматка, що має температуру $0\text{ }^{\circ}\text{C}$? Розпочинайте аналіз словами (відповідно до власних переконань): «Відповідає ...»; «У цілому правильно, але...»; «Сумніваюся ...»; «Не відповідає ...»; «Не тільки не відповідає, але є помилкою ...».

2. Прийом стартової актуалізації життєвого досвіду учнів. Реалізація даного прийому дає можливість визначити інтелектуальний потенціал як окремих учнів, так і колективу в цілому, створити психологічну установку на отримання нової інформації, використовувати отриману інформацію для створення проблемної ситуації.

Приклад 2. При вивченні у 8 класі способів теплообміну на початку уроку вчитель пропонує учням переглянути картинки і назвати, які явища вони спостерігають та пояснити їх.

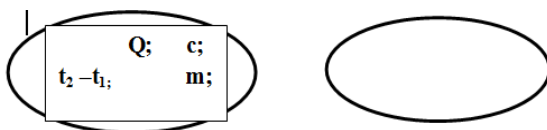
Далі кожен учень висловлює свою точку зору. Чия думка була найближче до істини, учитель пропонує дізнатися протягом уроку. Таким чином створюється проблемна ситуація на уроці.

3. Прийом випереджаючої проєкції викладання висуває підвищені вимоги до інструментування. Не можна говорити: «Скоро ви дізнаєтеся»

щось нове». Краще сказати конкретно: «Наступного разу я вам розповім про де-що, а ви постарайтеся уявити собі, що ви знаєте, чули про це, з чим вам доводилося стикатися в житті». Сенс інструментування полягає у тому, щоб освітню проекцію накласти на вітагенну .

4. Прийом додаткового конструювання незакінченої освітньої моделі ефективний особливо в тих випадках, коли необхідно актуалізувати не тільки вітагенне знання, скільки творчий потенціал особистості, її потребу в самореалізації. Його формула «Я пропоную вам ідею – незакінчену ідею . Ваше завдання доповнити, наситити його змістом, спираючись на свій життєвий досвід».

Приклад. 8 клас. Тема уроку «Кількість теплоти. Питома теплоємність речовини». Учитель пропонує учням переміститися на острів «Незнання». Завдання для учнів – спираючись на свої знання та життєвий досвід допомогти жителям цього острова заселити його формулами.

Висновок. Вітагенне навчання є потужним інструментом осмисленого навчання. Вітагенний досвід необхідний не тільки для того, щоб зробити співробітництво дійсною, бажаною педагогічною взаємодією. Він потрібен для того, щоб виховати ціннісне ставлення до знань і незнання; для врахування потенційних можливостей особистості, які лежать на поверхні, так і тих, які приховані від зовнішнього огляду. Суть педагогічної взаємодії не стільки в передаванні інформації в ланцюзі вчитель-учень, скільки в обміні вітагенним досвідом. Система розроблених завдань допоможе вчителю фізики організувати вітагенне навчання учнів 8 класу при вивченні теплових явищ.

Література

1. Баранов С. П. Педагогика /С. П. Баранов, Л. Р. Болотина, В. А. Слостенин. – М. : Просвещение, 1987. – 368 с.

2. Белкин А. С. Витагенное образование: многомерный голографический подход / А. С. Белкин, Н. К. Жукова. – Екатеринбург, 2001. – 156 с.
3. Свинина Н. Г. Історія становлення поняття «Вітагенний досвід» //Освіта і наука. – 2002. – № 4 – 168 с.